

Ramazan’da Kazanacağımız Önemli Bir Alışkanlık: Okumak

Okumak kelimesinin Arapçası “kıraat”, Kur’an ile aynı kökten gelmektedir. Zaten Kur’an’ın kelime anlamlarından biri de “okunan” demektir. Belki bu sebeple ilk gelen ayet de “ikra’ (oku)” kelimesiyle başlamıştır: “Yaratan Rabb’inin adıyla oku., ...O kalemle (yazmayı öğretmiştir, insana bilmediğini öğretmiştir.” Burada söz konusu olan Cebrail (a.s.)’in getirdiği ayetlerin okunmasıdır.

İslam medeniyetinin üzerine inşa edildiği en önemli temel direklerden birisi hatta birincisi “okumak” desek abartmış olmayız. İlk gelen ayetin bunu emretmesi ve üstelik “kalem”den bahsetmesi, bu düşüncemizi desteklemektedir. Okunması gereken Kitab’ı (Kur’an’ı) okumak, ya da okunması gereken Kitab’ı daha iyi anlamak için başka kitapları okumak. Sadece kitapları okumakla kalmayıp, kâinatı ve içindekileri tefekkür içerikli bir okumaya tâbi tutmak.

“Oku” diye başlayan ayetler geldikten sonra Allah Resûlü’nün (s.a.s.) evine gelip örtünerek yattığında gelen ikinci vahiy de tamamen birinci vahyin devamı niteliğindedir: “Ey örtüsüne bürünüp gizlenen! Kalk ve uyar. Rabbini yücelt. Elbiseni temizle.” Yani bu ifadelerden Hz. Peygamber’in okuduklarını, öğrendiklerini insanlara anlatması, onları cehaletten kurtarması, temizliğe dikkat etmesi ve insanların da temiz olmalarını sağlaması istenmektedir.

Bu ayetlerin dışında Kur’an’da onlarca yerde okumanın, öğrenmenin, ilmin, irşadın önemi oldukça vurgulu ifadelerle dile getirilmektedir. Peygamber Efendimizin hadislerinde de yüzlerce kez aynı vurguda konunun önemi ele alınmaktadır: “İlim kadın erkek her Müslümana farzdır”, “Beşikten mezara kadar ilim öğrenmeye çalışınız”, “İlim Çin’de de olsa talep edin, öğrenin” vs. bunlardan birkaçıdır.

O zaman şu soruyu sormamız gerekiyor: Medeniyetinin iki temel kaynağında bu kadar vurgulu emir ve tavsiyelerle canlı tutulan “okuma, öğrenme” konusundaki tutumumuz ve durumumuz ne kadar iç açıcı. Okunması gereken Kitab’ı ve onu daha iyi anlamak için başka kitapları yeterince okuyor muyuz? Esasında Ramazan ayı okuma alışkanlığını da kazanıp diğer on bir ay boyunca bu alışkanlığı devam ettirmek için bir fırsattır. Bunun için mutlaka bir okuma planlaması yapmamız gerekir. Televizyon başında gereksiz programları seyrederek geçirdiğimiz saatlerin hesabını nasıl vereceğimizi düşünerek hem bu durumdan kurtulmak ve hem de bu önemli işi yerine getirmek için her gün en az yarım saat, bir saat ama sürekli okuma yapmalıyız. Damlaya damlaya göl olur misali yıla vurduğumuzda okuduğumuz kitap sayısı oldukça artacaktır. Yeter ki, istikrarlı bir şekilde okuyalım. Okuyan toplumların ne kadar bilinçli ne kadar tahammüllü ne kadar sağduyulu olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. “Cehalet bütün kötülüklerin anasıdır”. Ölümle sonuçlanan kavgagürültülerin en yoğun yaşandığı yerlerde toplumun okuma seviye ve alışkanlıklarının çok düşük olduğunu görmekteyiz. Niçin? Çünkü insanların tartışmaya başlar başlamaz söyleyebileceği sözü en fazla iki dakikada bitiyor. Sonra kaba kuvvet kendiliğinden geliyor.

Kavgalar, gürültüler, aile içi ya da toplumun çeşitli katmanlarındaki huzursuzluklar baş gösteriyor.

Aşağıdaki araştırma sonucuna bakalım ve şu Ramazan hürmetine kendimize biraz çekidüzen verelim: Fransa’da kişi başına 7, İsveç’te 10, Japonya’da ise 25 kitap düşerken bizde maalesef 7 kişiye bir kitap düşüyor. Ülkemizde toplam 10 milyon civarında kitap varken İsveç’te 45 milyon kitap bulunmaktadır. İsveç’in nüfusu 9 milyona yakın, Türkiye’ninki 80 milyonu aşkın. Bir zamanlar en çok okuyan bir toplum idik ve medeniyetimiz zirve yapmıştı. Yeniden aynı duruma gelmek için haydin kardeşler okumaya.

Ramazan ve Sabır

Sözlükte “dayanma, dayanıklılık” gibi anlamlara gelen sabır, ahlakî bir kavram olarak, başa gelen musibetlerden dolayı Allah’tan başka kimseye şikâyetçi olmamak, yakınmamak, sızlanmamak; nefse ağır gelen ve hoşla gitmeyen şeyler karşısında sükûnet ve dayanma gücü demektir. Bundan dolayı sabır, Kur’an’ın üzerinde çokça durduğu önemli bir meziyettir ve 70 kadar yerde geçmektedir. Asr Sûresi’ne “Sabır Sûresi” diyenler de olmuştur. Bir yandan insanoğluna lütfedilmiş önemli bir nimet, diğer yandan insanın her zaman karşı karşıya kaldığı bir imtihandır. “Andolsun sizi biraz korku, biraz açlık, biraz da mallardan, canlardan ve mahsullerden eksiltmekle imtihana çekeceğiz; sabredenleri müjdele!” ayeti bu hususu açıkça ortaya koymaktadır. Korku, açlık, maldan mahsul eksikliği vs. imtahanlar karşısında sabır olmasaydı kazanmak zordu. Burada sabır önemli bir lütuf ve sabretmek büyük bir başarı ki, sabredenler müjdelenmektedir.

Mü’min sabır sayesinde zorlukların üstesinden gelir, kalbine sükun ve huzur dolar. Karşılaştığı musibetlerde bir hikmet ve fayda arar; ona sabır ve metanet ile karşı koyar. Musibetleri, ekinin rüzgârı eğilerek savdığı gibi savar ve hiçbir zaman yıkılmaz. Sabırsız insan ise, karşılaştığı musibetler den dolayı sıkılır, kahrolur ve sonuçta yıkılır gider. Bu yüzden Allah Resûlü (s.a.s.), “Sabır imanın yarısıdır...” buyurmuştur. Hz. Ali’ye atfedilen “sabrın imandaki yeri, başın bedendeki yeri gibidir” sözü de konunun ehemmiyetini oldukça artırmaktadır. Baş gidince bedenin yaşaması mümkün olmadığı gibi sabır gidince de iman tehlikeye girer.

Ensar’dan bazı kimseler Resûlullah’tan (s.a.s.) bir şeyler istemişler, o da istediklerini vermiş. Sonra tekrar istemişler, yine vermiş, elinde olan tükenince, “Elimde bir mal bulunursa elbette onu sizden saklamam. Her kim afif olmak isterse Allah onu iffetli kılar. Her kim sabretmek isterse Allah ona sabır ihsan eder. Hiçbir kimseye sabırdan daha geniş ve daha hayırlı bir ihsan verilmemiştir.” buyurmuştur. Sabır deyince sadece musibetler karşısındaki değil, farklı alanlarda direnç ve tahammül söz konusudur. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

- Zihnî faaliyetlerde sabır ve sebat göstermek.
- Yapmakla mükellef bulunulan ve kanun ile havale edilen işlerin icra ve ifasında sabırlı olmak.
- Yasakların ve haramların aldatıcı tuzağına düşmemek için sabretmek.
- Musibet, belâ ve felaketler karşısında kaderin hükmüne boyun bükerek teslim olmak. Tek cümleyle söylememiz gerekirse, masiyetten uzak durmak, musibetlere katlanmak, ibadet ve taatte devamlı olmak için sabır gereklidir.

Ramazan ayı böyle bir meziyeti kazanmak için yani insanı sabır eğitiminden geçirmek için ne büyük bir fırsattır. Necip Fazıl’ın sabırla ilgili mısraları bu önemli meziyeti ne güzel anlatmaktadır:

Sabrın sonu selamet, Sabır hayra alamet. Bela sana kahretsin; Sen belaya selam et.

Felah mı, onda felah, Silah mı, onda silah, Sen de kim oluyorsun? Asıl sabreden Allah.

Sabır incecik sırat; Murat içinde murat. Sabır Hakk’a tevekkül. Sabır Hakk’a itimat.

Sabırla pişer koruk, Yerle bir olur doruk. Sabır, sabır ve sabır, İşte Kur’an’da buyruk!

Bir sır ki, âşikâre, Avcı yenik şikâre. Yalnız, yalnız sabırda. Çaresizliğe çare.

Öyleyse Rabbimizin öğrettiği duayı hep birlikte yapalım: “Ey Rabbimiz, üstümüze gürül gürül sabır yağdır, ayaklarımıza sebat ver ve kâfir topluluğa karşı bizi muzaffer eyle!”

Müslüman ve Şükür

Sözlükte “karşılığını vermek, yapılan iyiliği dile getirmek ve sahibini övmek” anlamına gelen şükür, ahlak kavramı olarak “yapılan iyiliğin kadir ve kıymetini bilip makbule geçtiğini dile getirmek, iyilik edeni övmek, nankör olmamak” demektir. İnsan, Allah’ın lütuf ve nimetlerini dile getirirse, O’nu överse şükretmiş olur. Ancak esas şükür, verilen nimetleri yerli yerince kullanmaktır. Bu da nimeti bilme, elde edilen nimetten dolayı sevinç duyma, nimete karşılık olarak yapılması gerekeni dil, beden ve kalp ile yerine getirmek suretiyle olur.

Şükür, Kur’an’ın oldukça sık kullandığı kavramlardan biridir. Yaratılışında nankörlüğe ve unutkanlığa meyilli olan insana Allah Teala, hamd ve şükür olgusunu hayatının bir parçası hâline getirmesini hatırlatmaktadır. Birkaç örnek verelim: “Hatırlayın ki, Rabbiniz şöyle ilan etmişti: Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırırım. Fakat nankörlük ederseniz, muhakkak ki, benim azabım çok şiddetlidir.”; “Siz beni anın; ben de sizi anayım. Bana şükredin, nankörlük etmeyin.” Allah Resûlü (s.a.s.) de “Yiyip (Allah’a) şükreden, oruç tutup (açlığa) tahammül eden kişi derecesindedir.”; “Sizin Allah’a en çok şükredeniniz, insanlara en çok müteşekkir olanınızdır.” demiştir.

Allah’ın nimetleri o kadar çok ki, her şeyden önce kendi varlığımız ve varlığımızın tezahürleri sağlığımız, vücut azalarımız, duyu organlarımız, aklımız, alıp verdiğimiz nefesimiz vs. büyük nimetlerdir. Sonra içinde yüzdüğümüz dünyevi nimetler, yediklerimiz, içtiklerimiz, giydiklerimiz, gezip dolaşarak haz aldığımız çevremiz vs. Bütün bunlar bize verilirken hiçbir karşılık alınmamakta, sadece iman, ibadet, Hakk’ı tavsiye, sabrı tavsiye istenmektedir.

Şükrün en muhteşem ifadesi secde hâlidir. Çünkü secde, kulun Rabbine yaklaştığı en önemli andır. Nitekim Alak Sûresi’nin son ayetinde “secde et ve yaklaş” denilmektedir. O zaman şunu söylememiz mümkündür: Secde namaz içinde olan bir hareket olduğuna göre, şükrün en önemli ifadesi namazdır. Zira namaz dinin direğidir. Sonra oruç, zekât, hac ve diğer ibadetler.

Bir gün Hz. Aişe (r.a) validemiz, Resûlullah Efendimiz ile sohbet ederken onun oldukça yorgun ve yıpranmış olduğunu fark edince dayanamaz ve şöyle der: Ya Rasûlellah, ne olur namazını biraz azalt, zira kendini çok yıpratıyorsun”. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) hüzünlenir ve Hz. Aişe’ye şöyle der: “Ya Aişe, ben Allah’a şükreden bir kul olmayayım mı?”

Aişe (r.a) validemizin bu sözünün bir sebebi vardı. Resûlullah Efendimizin yükü o kadar ağırdı ki, esasında vahyin gelmesi ve onu taşımak durumunda olması bir insana (ki o ancak Peygamber olmalı) verilebilecek en ağır vazifeydi. Kaldı ki, vahyin tebliğ edilmesi, kabul etmeyenlerin zulüm ve hakaretleri karşısında çektiği çile, Din ile ilgili her şeyin öğretilmesi vs. Bütün bunların yanında ibadete düşkünlüğü, gece namazını terk etmemesi. Zeyd bin Sâbit anlatıyor: “Resûlullah’ın (s.a.s.) yanında oturuyordum. Bu esnada ona vahiy geldi. Dizi

benim dizimin üzerindeydi. Vallahi o ana kadar Resûlullah'ın dizinden daha ağır bir şey hissetmemiştim. Neredeyse dizim ezilecek sandım.”

İşte bu sebeple Müslüman ibadet anlayışını “günah çıkarma” amaçlı yanlış bir mantık üzerine değil, “ben Allah’a şükreden bir kul olmayayım mı?” haykırışı üzerine oturtmalıdır.

Hayırda Yarışmak

Kur'anı Kerim, her vesileyle insanlığı hayırda yarışmaya davet eden ve bu yarışın yollarını gösteren bir kitaptır. Bu bağlamda ibadetler beden ile yapılanlar (namaz, oruç gibi), mal ile yapılanlar (zekât, sadaka gibi), hem beden ile hem de mal ile yapılanlar (hac gibi) şeklinde tasnif edilmiştir. İslam'ın sosyal bir yönünün bulunması, denge dini olması ve ideal bir toplum oluşturma hedefi, mal ile yapılan ibadetlerin önemini oldukça artırmaktadır. Bunun için fakir fukara ve garip gurebaya sahip çıkanları, insanlığın faydasına güzel işler yapanları Cenabı Hakk "hayırda yarışanlar" olarak tanımlamaktadır: "Hayırda yarışanlar var ya, onlar öncüdürler ve Allah'a yakın olanlar işte onlardır." Kur'anı Kerim ayrıca "Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar." ifadeleriyle hayırda yarışmanın önemini ortaya koymaktadır. Allah Resûlü (s.a.s.) de "İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır." sözüyle bu ayetleri adeta açıklamaktadır.

Kur'an'da 255 kadar yerde bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak infak konusu ele alınmaktadır. Hadislerde de aynı durum söz konusudur. Zekât, fitre, sadaka, karzı hasen, yardımlaşma, dayanışma, vakıf ve dernekler vs. İslam toplumunun ayakta kalabilmesi için hayatî önem taşıyan unsurlardır. Allah Teala, birbirleriyle kaynaşma ve dayanışma içerisinde yaşamaları için başlangıçtan beri insanları hep birbirlerine muhtaç yaratmıştır. "Hiçbir konuda benim kimseye ihtiyacım yoktur" diyen bir insan bulmak imkânsızdır. 1999 yılı depreminde bu gerçeğin delili olacak yüzlerce manzarayla karşılaştık. Her tabakadan ve sınıftan insanın ekmek dağıtılan arabanın etrafında toplanıp elini uzatması, akşam zengin olarak yatıp sabah fakir olarak kalkan pek çok insanın ortaya çıkması vs. unutulacak gibi değildir. Yüce milletimizin hamiyetperver insanlarının hayırda yarışma amaçlı koşturmaları, hatırladığımızda hâlâ gözlerimizi yaşartmaktadır. Tarih boyunca Müslümanlar, Kur'an ve Sünnet'ten almış oldukları ilhamla yakınızak demeden bu yarış hep sürdürmüşlerdir. Medine'de muhacir kardeşlerine yardımcı olmak için yarışanlar "Ensar (yardımcılar)" ismini kazanarak tarihin altın sayfalarına geçmişler, sonra onları örnek alan diğerleri ve diğerleri aynı çizgiyi devam ettirmişlerdir. Günümüzde de aynı ruha sahip Müslümanlar kendi yakınlarından, komşularından başlayarak, Anadolu'da ve dünyanın neresinde aç, muhtaç ve mazlum varsa oraya yardım elini uzatmakta, hayırda yarışmaya devam etmektedirler. Başta Bosna ve Filistin olmak üzere dünya mazlumlarına yardımda elinden geleni yapan milletimiz, şimdi Pakistan'ın uğradığı büyük sel felaketinde onun yaralarını sarmak için çalışmakta, dünya Müslümanlarına örnek olmaktadır. Verecek bir şeyi olmayanlar da dualarıyla ve mazlumin yanında yer alarak bu yarışa ortak olmaktadır. Allah Resûlü'nün "Üç dua vardır ki, kabul olunmasında şek ve şüphe yoktur: Annebabanın çocuğu için duası, yolcunun duası ve mazlumin duası" sözü bunu oldukça açık bir şekilde dile getirmektedir. Esasında verenler kendi öz mallarını biriktirmektedirler. Zira Allah Resûlü (s.a.s.), "verdikleriniz sizin, vermedikleriniz başkalarının"dır." demiştir. Ayrıca "veren elin alan elden üstün olduğu"nu belirtmiştir. Alan ellerin değil, veren ellerin sayılarının artması dileklerimle.

Arş'ın Gölgesinde Gölgelenecek Yedi Sınıf İnsan

Ramazan ayı, insanın olumsuz yanlarını törpüleyip ideal bir Müslüman hâline gelmesini sağlayan bir özelliğe sahiptir, demiştik önceki yazılarımızda. Bunun için derin bir tefekkür moduna girip, kendimizi terazinin bir kefesine, Kur'an ve hadislerde övülen insan tiplerini bir kefesine koyarak tartmalıyız. O tür bir insan tipine ne kadar yakınız ya da uzağınız, bunu ölçmeye çalışmalıyız.

Allah Resûlü (s.a.s.) her Müslümanın gıpta etmesi ve onlardan biri olmak amacıyla gayret etmesi için şöyle bir hadis irad buyurmuştur: “Yedi sınıf insan vardır ki, Allah Teala onları hiçbir gölge bulunmayan günde Arş'ın gölgesinde gölgelendirecektir:

- Adaletli devlet başkanı,
- Allah'a ibadetle büyüyen genç,
- Kalbi mescitlere bağlı kimse,
- Allah için birbirini seven ve bu uğurda birleşip bu sevgi ile ayrılan iki kişi,
- Tenha yerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşaran kimse,
- Mevkî sahibi güzel bir kadın tarafından zina için çağırıldığı zaman “ben Allah'tan korkarım” cevabı ile bundan uzak duran kimse,
- Sağ elinin verdiği sadakayı sol eli fark etmeyecek surette gizli sadaka veren kimse.”

Hadisi şerifte örnek gösterilen insan tiplerinin her biri toplumun sağlam bir şekilde ayakta kalabilmesi için olması gereken özellikler taşımaktadır. Adalet zaten mülkün temelidir ve olmadığı yerde zulüm vardır. Her şeyi layık olduğu yere koymak, doğru hüküm vermek; haksızlıktan ve taraflı davranmaktan sakınmaktır. Adaletin egemen olduğu yerde huzur vardır, güzellik vardır. Bir de bu devlet başkanı gibi sorumluluk sıralamasında ilk sırada olan bir insan için söz konusuysa önemi daha da artmaktadır.

Tarihe baktığımızda adaletiyle meşhur olmuş devlet idarecileri hâlâ hayırla yâd edilmekte, onun döneminde yaşayan insanların ne kadar şanslı oldukları dile getirilmektedir. Başta Allah Resûlü (s.a.s.) olmak üzere Hulefâi Raşidin ve daha sonraki halifelerden bazıları. Bunlar arasından Hz. Ömer'in isminin başına “âdil” sıfatı getirilerek âdeta onunla özdeşleştirilmiştir. Devlet işlerinde devletin mumunu, kendi özel işlerinde kendi mumunu yakacak kadar ince düşünüp, emri altında bulunanların haklarını korumak için titreyen Ömer “âdil” sıfatını öyle hak etmişti ki, tarihe altın harflerle yazılsa yeri yidi. Halkının nasıl yaşadığını, aç mı, açıkta mı, yiyeceği giyeceği var mı yok mu araştırmak için çıktığı anlardan birisinde aklıktan ağlayan çocuklarını susturmak için tencerenin içinde taş karıştıran kadını görüp koşarak şehre gidip yiyecek alıp un çuvalını sırtlayarak kadına getiren, yemek pişirip çocukların yediğini ve doyduğunu gördükten sonra görevine dönen Ömeru'lÂdil Müslümanlar için, hayır sadece Müslümanlar için değil tüm insanlık için ne büyük bir örnektir. İslam öncesi zalimliği ile meşhur olmuş Ömer Müslüman olduktan sonra Allah Resûlü'nün rahlei tedrisinde nasıl da yetişmiş ve adaletiyle, fârukluğu (hakkı batıldan ayıran) ile meşhur olmuştu. İşte onun gibi adaletli devlet başkanları ve idareciler Arş'ın gölgesinde

gölgeleneceklerdir. Bize düşen bu gibi örnek şahsiyetlerimizi kitaplar, çizgi filmler, dizi ve sinema filmleriyle çocuklarımıza anlatmak, tanıtmak, değer yargılarının oluşmasında onların üstün vasıflarından faydalanmaktır. Arş'ın gölgesinde gölgelenecek diğer insan tiplerini açıklamaya ileriki yazılarımızda devam edeceğiz inşallah.